

Fejes Tibor*:

„Útjelző táblák” a bankok zöld kihívásaihoz

A klímaváltozás és környezeti degradáció kihatnak a vállalatok jövedelmezőségére, és e pénzügyi kockázatok a bankok mérlegeiben is jelen vannak, azonban mértékük még nem feltárt. A klíma- és környezeti kockázatok megértése és mérése nélkül a bankrendszer a klímaváltozás elleni harcban sem tudja betölteni a potenciális, kiemelt finanszírozói szerepét. Az EU-s szabályozói eszközök ennek orvoslására már kidolgozás alatt vannak, de csak néhány éven belül válnak kötelezővé. A köztes időszakban, a nemzetközi „best practice”-re építve, az MNB Zöld Ajánlása lehetővé teszi a hazai bankszektor számára, hogy a változások elébe menjen és felkészüljön a jövő zöld kihívásaira.

Az MNB és a fenntarthatóság

Az MNB fenntarthatósági alapidokumentuma, a Zöld Program kijelölte a jegybanki és felügyeleti zöld stratégia főbb irányvonalait, ezzel definiálva a „célállomást”. Az egyik legfontosabb odavezető „utat” ennek első pillére jelenti: a pénzügyi szektorra vonatkozó intézkedéseken belül az éghajlatváltozással kapcsolatos és környezeti kockázatok kezelésének fejlesztése és a pénzügyi közvetítőrendszert zöldítése a legfontosabb cél. A [2020 decemberében megjelent Zöld Ajánlás](#) tervezet pedig az „útjelző táblákat” hivatott biztosítani.

A leendő ajánlás célja tehát megfogalmazni, hogy a jelenlegi szabályrendszerben az MNB hogyan értelmezi a körültekintő és prudens hitelintézeti kockázatkezelést a klímaváltozás hatásaival kapcsolatban. A következő évek tervezett EU-s szabályozások jelentős átalakulásra készítetik a pénzügyi rendszer szereplőit. Amíg ezek hatályba nem lépnek, az MNB ajánlása biztosítja a felkészülési lehetőséget a hazai hitelintézeteknek.

Klímakockázati példák

A klímaváltozással kapcsolatos pénzügyi kockázatok legszembetűnőbb példáit egyelőre a fosszilis iparágakbeli vállalatok jelentik. Amerikában az előző évtizedben körülbelül 50 szénérőmű vált fizetéképtelenné, de a világ többi pontján is hasonló a tendencia. A megújuló energiaforrások térnyerésével – ami egyszerre köszönhető technológiai innovációnak, politikai lépéseknek és a fogyasztói attitűdök változásának – a fosszilis tüzelőanyagokkal működő erőművek és az ezeket bányászó, előállító vállalatok versenyhátrányba kerültek és kerülnek egyre inkább. Ez a pénzügyi teljesítmény romlásában, majd fizetéképtelenségben csúcsosodik ki, végezetül pedig a befektetőknél és hitelezőknél csapódik le veszteségként.

A rengeteg csőd, illetve annál is több csődközeli állapot ellenére a pénz még a mai napig utat talál olyan vállalatokhoz, amelyek környezetileg egyértelműen kártékonyak, és ezért hosszú távon kockázatosak üzleti szempontból is.

Még ha a hazai bankok ügyfelei között kevés szénbányát vagy éppen szénérőművet találunk is, más típusú környezetterhelő vállalatok szép számmal akadnak. A Zöld Ajánlásban megfogalmazott elvárások és az abban kiemelt jó gyakorlatok lehetőséget biztosítanak a magyar hitelintézeteknek, hogy úgy alakítsák stratégiai döntéshozatalukat, vállalatirányítási és kockázatkezelési rendszereiket, ami megakadályozza a nem kívánt pénzügyi és környezeti kockázatvállalást.

Melyek a legfőbb kockázatok?

Az éghajlatváltozással kapcsolatos és környezeti kockázatokat két csoportra, átállási és fizikai kockázatokra osztjuk.

Az **átállás** egy karbonsemleges, körkörös gazdaságra kockázatokat és lehetőségeket is jelent a gazdasági szereplőknek és pénzügyi szervezeteknek. Például, a fosszilis tüzelőanyagok árát emelő szén-dioxid árazási mechanizmusok, vagy a fenntartható földhasználatot ösztönző politikák bevezetésének következtében csökkenhet bizonyos vállalatok pénzügyi „egészsége”, míg másoknak ez éppenséggel jelentős üzleti potenciált jelenthet.

Az éghajlatváltozás és környezetromlás okozta **fizikai** veszteségek pedig szintén számottevő hatással lehetnek mind a gazdaságra, mind pedig a pénzügyi piacokra. Például, a biológiai sokféleség csökkenése vagy a talaj termőképességének változása egész iparágakat vagy területeket tehet tönkre.

A tudományos konszenzus arra enged következtetni, hogy ezek a kockázatok jelentős mértékben fognak erősödni. Ráadásul teljesen biztos, hogy valamilyen kombinációban elkerülhetetlenek: abban a – ma még rendkívülinek tűnő – esetben, ha az emberiség drasztikus lépésekkel, fundamentálisan átállítaná a gazdasági rendszert egy fenntartható működésre, akkor magas átállási hatásokkal, kockázatokkal szembesülnénk, hiszen számos hagyományos vállalat és üzleti modell szükségszerűen ellehetetlenedne. A másik extrém esetben, ha túl lassan vagy túl keveset teszünk, akkor az elszabadult kibocsátások egy öngerjesztő folyamatot indukálnak, és valószínűleg a modern emberi civilizáció számára lakhatatlan, „üvegház bolygót” hoznának létre, amelyben nagyságrendileg magasabb fizikai kockázatok jelennek meg. Az összes többi forgatókönyv e két szélsőség közé esik.

Ennek ellenére, a piaci szereplők általában nem veszik kellően figyelembe működésük során sem az átállási, sem pedig a fizikai kockázatokat. Például az MNB 2020 októberi felméréséből kiderült, hogy habár a magyar hitelintézetek majdnem fele azonosított klímakockázatokat, mintegy 70%-uk egyáltalán nem tárgyalja meg ezeket a legmagasabb döntéshozatali szinten. Ez különösen alacsony szint nemzetközi kontextusban. A Kockázatkezelők Globális Szövetségének (GARP) 2020-as felmérése arra jutott, hogy globálisan ez az arány 25% körül van. Továbbá a hazai intézmények majdnem fele semmilyen fenntarthatósággal kapcsolatos információt nem hoz nyilvánosságra. Az Európai Központi Bank (EKB) 2020-as felmérése azt mutatja, hogy az eurózóna bankjai közül csupán 14% nem tesz közzé ilyen típusú jelentéseket. Az éghajlatváltozással kapcsolatos és környezeti kockázatok szempontjából tehát a magyar bankszektor jelentős lépéshátrányban van.

Az MNB Zöld Ajánlás tartalma

Az imént említett felmérés során napvilágra került, hogy több témában részletesebb iránymutatásra van igény a hitelintézetek részéről. A Zöld Ajánlás válaszokat kínál számos, eddig meg nem válaszolt kérdésre és átfogó módon támaszt elvárásokat, illetve emel ki jó gyakorlatokat. Melyek a fő pontok?

1. Környezeti kockázatok azonosítása, beépítése az üzleti stratégiába

A bankoknak képesnek kell lenniük azonosítani, hogy az üzleti tevékenységeik, kitétségeik milyen kockázatokat jelentenek mind az intézmény, mind pedig a környezet számára. Továbbá az üzleti modelljük és stratégiájuk kidolgozása során ezeket a kockázatokat ajánlott beépíteni a döntéshozatalba.

Például néhány európai bank olyan teljesítménymutatókat vezetett be, amelyek az éghajlatváltozással kapcsolatos és környezeti kockázatok azonosítását és csökkentését segítik elő (ilyen például a finanszírozott eszközök szén-dioxid lábnyoma).

2. Vezetői és a szervezeten belüli felelősség meghatározása a környezeti kockázatok kapcsán

Lényeges, hogy a bank kijelölje, hogy ki felelős a klímakockázatokért az intézményen belül. Emellett a legmagasabb szinten lévő döntéshozóknak tudomással kell bírniuk a bank éghajlatváltozással kapcsolatos és környezeti kockázatairól.

Több olyan példát is láthatunk Európában, amikor egy intézmény dedikált, klímaváltozásra fókuszáló bizottságot hoz létre. Ezeknek a bizottságoknak a feladata változatos, de a céljuk felelősséget vállalni az intézmény klímaváltozással kapcsolatos kitétségei felett, hozzájárulni a stratégiaalkotáshoz vagy különösen kockázatos ügyletek felügyeletét ellátni.

3. Környezeti kockázatok kezelése, környezetileg nem fenntartható tevékenységek finanszírozásának csökkentése, leépítése

A körültekintő kockázatkezelés, amely figyelembe veszi a klímakockázatokat is, elősegíti, hogy a bank olyan tevékenységeket finanszírozzon, amelyek pénzügyi és környezeti szempontból is hosszú távon fenntarthatóak. A kockázatkezelésen belül az elvárások a számszerűsítésre és kontrollálásra fókuszálnak: a bankoktól elvárt, hogy felmérjék klímakockázataikat és kockázatvállalási hajlandóságukkal összhangban – akár hitelállomány-leépítésen keresztül is – csökkentsék azokat.

Létezik olyan bank Európában, amely „árnyék” nemteljesítési valószínűséget kalkulál a hiteleire (a normál mutató mellett), ami már tartalmazza a hitelfelvevők fizikai és átállási kockázatait is. A nagy különbség a két mutató között magas klímakockázatra enged következtetni, ezért ilyen esetekben automatikusan szükség van kockázat mérséklési eszközök bevezetésére.

4. Környezeti fenntarthatóságot segítő hitelezési vagy forrásoldali termékek kialakítása

A zöld termékek kifejlesztése elősegítheti a gazdasági szereplők fenntarthatósági törekvéseit. Továbbá a környezetileg fenntartható gazdasági tevékenységek hitelezése diverzifikációs és kockázatcsökkentési lehetőséget is jelenthet, ezért ajánlott, hogy a bankok tegyenek lépéseket környezeti szempontból fenntartható hitelezési tevékenységeik fejlesztésében.

Egyes bankok Európában például az ingatlan energiabesorolása alapján differenciálnak a jelzáloghitelek kamataiban. Minél energiahatékonyabb az ingatlan, annál alacsonyabb a jelzáloghitel kamata. Ennek következménye, hogy a bank által finanszírozott ingatlanportfólió energiahatékonyabbá válik. Ez a gyakorlat összhangban van a bank hosszú távú stratégiájával, hogy csökkentse átállási kockázatait és támogassa a fenntarthatóságot. Az MNB lakáshitelekre vonatkozó tőkekövetelmény kedvezménye a hazai piacon szintén ezt kívánja bátorítani.

5. Részletes és informatív adatok közzététele a hitelezett ügyfelek környezeti hatásáról

Az éghajlatváltozással kapcsolatos és környezeti kockázatokra vonatkozó nyilvánosságra hozatal lehetővé teszi a piaci szereplők számára, hogy megalapozottabban mérjék fel a fizikai és átállási kockázatokat. Ennek révén pedig az intézmények és a befektetők jobban megérthetik az éghajlatváltozás pénzügyi vonzatait, ezért az MNB elvárja, hogy a bankok – figyelembe véve a kidolgozás alatt álló uniós szabályokat – hozzanak nyilvánosságra informatív adatokat.

A bankok egyre nagyobb arányban követnek nemzetközi szabványokat közzétételeikkel kapcsolatban az eurózónában. Sok esetben nemzetközi sztenderdekhez kapcsolódó „térképet” készítenek az év végi jelentésük részeként, amely leegyszerűsíti a fenntarthatósági aspektusok megtalálását és értelmezését.

6. Az ökológiai lábnyom csökkentése és a karbonlábnyom semlegesítése

Az MNB fontosnak tartja, hogy a hitelintézet törekedjen saját ökológiai lábnyomának csökkentésére, mivel ennek elégtelen ismerete vagy eredményes csökkentésének hiánya, azon túl, hogy meggátolja a konstruktív hozzájárulást a fenntarthatósági célkitűzésekhez, reputációs kockázatot is hordoz magában.

Az ökológiai lábnyom csökkentése az első, alapvető lépés minden intézmény esetében. Számos hazai bank tett lépéseket készpénzkímélő fizetési módok bevezetésén, papírmentes vagy papírtakarékos ügyintézés megvalósításán, vagy éppen energiafogyasztásából fakadó kibocsátásának csökkentésén keresztül.

7. Az ENSZ Felelős Banki Irányelveinek aláírása vagy alkalmazása

Az ENSZ Felelős Banki Irányelvei által meghatározott ajánlások lefektetik annak alapjait, hogy a hitelintézet tudatosan tudjon hozzájárulni a fenntarthatósági erőfeszítésekhez, maximalizálva a pozitív társadalmi hasznosságot. Az MNB jó gyakorlatnak tartja tehát, ha a hitelintézet hivatalosan is az irányelvek aláírójává válik, explicit módon is vállalva a kapcsolódó keretrendszer alkalmazását.

2020 szeptemberére már – a globális bankrendszer 40%-át kitevő – 190 bank írta alá az irányelveket, azonban egyetlen magyar bank sincs közöttük. A 6 irányelv összhangban van az MNB elvárásaival is. Tehát, ha egy bank alkalmazza az irányelveket, akkor sok szempontból megfelel az MNB Zöld Ajánlásának is.

Hogyan segíti tehát az MNB Zöld Ajánlása Magyarország fenntarthatóbbá válását?

Ha a bankok pontosabban értik a saját klímakockázati kitétségeiket és e tudás alapján körültekintőbb üzleti döntéseket hoznak, akkor az egész nemzetgazdaságban növekedhet a fenntartható gazdasági tevékenységek súlya és

csökkenhet a kockázat szintje. Ha a nem fenntartható, akár környezetileg káros tevékenységeket végző vállalatok valós kockázatai jelennek meg a bankok kalkulációiban, akkor ezeknek a vállalatoknak nehezebb lesz forráshoz jutniuk. Két módon reagálhatnak tehát: a nem fenntartható üzlet leépítése vagy átalakítása egy fenntarthatóbb formára.

Fontos továbbá megjegyezni, hogy a Zöld Ajánlásban részletezett elvárások idővel kötelező jelleggel követendővé válnak, mert ezek kidolgozása már az uniós jogalkotásban folyamatban van. Az MNB dokumentuma – mely jelenleg társadalmi konzultáción van, és végleges formáját 2021 tavaszán ölti - tehát lehetőséget biztosít arra, hogy a magyar bankok felkészüljenek a változásokra. A tudományos elemzések alapján pedig már tegnap sem volt vesztegetni való időnk.

* A szerző a Magyar Nemzeti Bank Fenntartható pénzügyek főosztályának vezető szakértője

„Szerkesztett formában megjelent a Portfólió.hu portálon 2021. január 22-én.”